

Před šesti lety zavedla slečna Brodieová nově svěřenou třídu na zahradu, aby jí pod velkým jilmem poskytla dějepisný výklad. Při průchodu chodbami školy minuly ředitelnu. Dveře zely dokořán, místnost byla prázdná.

„Holčičky,“ řekla jim, „pojďte se podívat.“

Když se shlukly u otevřených dveří, ukázala prstem na velký plakát, přichycený připínáčky na protější stěně místnosti. Zobrazoval velký mužský obličej. Pod ním stála slova: „Bezpečí především.“

„Tohle je Stanley Baldwin, kterému se podařilo být jmenován premiérem a po pár týdnech už jím zas nebyl,“ poučila je. „Slečna Mackayová si ho tu nechává na stěně, protože věří v heslo ‚Bezpečí především‘. Ale bezpečí nestojí na prvním místě. Na prvním místě stojí dobro, pravda a krása. Následujte mě.“

Z tohoto náznaku se dívky poprvé dozvěděly, že mezi slečnou Brodieovou a ostatními pedagogy existují spory. Některé tehdy vůbec poprvé v životě pochopily, že spolu dospělí lidé, svázaní oficiální mocí, můžou v něčem nesouhlasit. Vnitřně to zaevidovaly, načež s povznášejícím pocitem, že se z důvěrného zdroje dozvěděly o záchvěvu hádky, a přitom je to nijak neohrožuje, následovaly nebezpečnou slečnu Brodieovou do bezpečného chládku pod jilmem.

Ten podzim byl slunný, a kdykoli to počasí dovolovalo, poslouchaly dívenky výklad usazené na trojici lavic pod jilmem.

„Mějte učebnice v rukou,“ říkala jim toho podzimu celkem často slečna Brodieová, „a kdyby sem někdo lezl, zdvihněte je před sebe. Kdyby sem někdo lezl, tak máme hodinu dějepisu... literatury... mluvnice.“

Holčičky zvedly učebnice, ovšem oči neupíraly do nich, ale na slečnu Brodieovou.

„Já vám zatím povím, jak jsem byla loni v létě v Egyptě... povím vám, jak se pečuje o pokožku a o ruce... povím vám o tom Francouzovi, se kterým jsem se seznámila ve vlaku do Biarritz... a rozhodně vám musím povědět, jaké jsem viděla italské obrazy. Kdo je největší italský malíř?“

„Leonardo da Vinci, slečno Brodieová.“

„Chyba, správná odpověď zní Giotto. Toho mám nejraději.“

Bývaly dny, kdy Sandy připadalo, že má slečna Brodieová plochou, naprosto nezvlněnou hrud, rovnou jako záda. V jiné dny měla její hrud tvar ňader, velkých a velmi zřetelných, na která mohla sedící Sandy úzkýma očkama koukat, zatímco slečna Brodieová v den, kdy učila uvnitř budovy, stála vzpřímeně, hlavu s hnědými vlasy vztyčenou, a při řeči upřeně hleděla oknem ven jak Johanka z Arku.

„Už mnohokrát jsem vám řekla a minulé prázdniny mi to potvrdily, že jsem dosáhla skutečného životního rozkvětu. Doba, kdy jste v rozkvětu, pomíjí. Jste malé, ale až vyrostete, musíte bděle číhat, abyste poznaly, že jste v rozkvětu, ať už to nadejde v kterémkoli životním období. A pak tu dobu musíte prožít naplno. Mary, co to máš pod lavicí? Na co se koukáš?“

Mary seděla jak pecka a ve své otupělosti si nebyla s to nic vymyslet. Byla tak hloupá, že ani neuměla lhát a nevěděla, jak zamést stopy.

„Komiks, slečno Brodieová,“ řekla.

„Myslíš komika? Šaška?“

Celá třída se zahihňala.

„Obrázkový příběh,“ řekla Mary.

„Obrázkový příběh, jářku. Kolik je ti let?“

„Deset, slečno.“

„V deseti letech už jsi na obrázkové příběhy velká. Přines to sem.“

Slečna Brodieová přelétla očima listy s barevnými obrázky. „Tygřík Tom, no to tedy,“ odtušila a hodila sešit do koše. Pak si všimla, jak se k němu upírají oči celé třídy, vytáhla ho z odpadků, roztrhala na malé kousky a vyhodila podruhé.

„Děvčata, dobře mě poslouchejte. Životní rozkvět je ta doba, kvůli které jste se narodily. Teď, když jsem dosáhla květu sil – Sandy, ty máš hlavu v povětrí. O čem jsem právě mluvila?“

„O květu svých sil, slečno.“

„Kdyby během následující hodiny někdo přišel,“ poučila je slečna Brodieová, „nezapomeňte: máme hodinu mluvnice. Já vám zatím povím, co se v mém životě odehrálo, když jsem byla mladší, než jsem dnes, nicméně o šest let starší, než byl on.“

Opřela se o jilm. Byl to jeden z posledních podzimních dnů a listů v poryvech opadávalo. Padalo na holčičky, které byly vděčné, že jim dovoluje poposedávat a bez obav z pokárání si smetat listy z vlasů a z klína.

„Období mlh a kypré plodnosti. Když vypukla válka, byla jsem zasnoubená s jedním mladým mužem, ale padl ve Flandrech,“ vyprávěla slečna Brodieová. „Chystáš se máchat prádlo, Sandy?“

„Ne, slečno Brodieová.“

„Máš totiž vyhrnuté rukávy. S děvčaty, která si vyhrnují rukávy u blůzy, nehodlám nic mít, ať je sebevíc hezky. Okamžitě si je shrň, jsme civilizované bytosti. Můj snoubenec padl týden před vyhlášením příměří. Padl, jako na podzim padá list, a přitom mu bylo pouhých dvaadvacet let. Ve třídě se pak podíváme na mapu Flander a na to místo, kde pohřbili mého milého, když jste ještě ani nebyly na světě. Hugh byl chudý. Pocházel ze vsi v hrabství Ayrshire, ale byl pilný

a chytrý a měl vzdělání. Když mě žádal o ruku, řekl: ‚Budeme muset pít vodu a kráčet zvolna.‘ Po venkovsku tak vyjádřil, že povedeme poklidný život. Budeme pít vodu a kráčet zvolna. Co ta věta znamená, Rose?“

„Že povedete poklidný život, slečno Brodieová,“ odpověděla Rose Stanleyová, jež si šest let nato vydobyla slávu sexem.

Příběh padlého snoubence slečny Brodieové postoupil značně daleko, když dívky zjistily, že se k nim přes trávník ubírá ředitelka, slečna Mackayová. Ze Sandiných prasečích očiček už začínaly kanout slzy a její pláč se přenesl na kamarádku Jenny, jež se měla následně proslavit krásou; Jenny zaštkala a v punčochách nahmátla kapesník. „Hugh padl týden před uzavřením míru,“ vyprávěla slečna Brodieová. „Následně se konaly volby a lidé volali: ‚Kaiser ať visí!‘ Hugh byl v hájku květ a v hrob je uložen.“ Rose Stanleyová se nahlas rozplakala. Sandy stočila zavlhle oči ke slečně Mackayové, ubírající se přes trávník s hlavou a rameny vytrčenými kupředu.

„Přišla jsem se na vás podívat a musím zas hned jít,“ oznámila. „Pročpak brečíte, holčičky?“

„Dojal je příběh, který jsem jim vyprávěla. Máme hodinu dějepisu,“ odpověděla slečna Brodieová a jen tak mezi řečí zachytila do dlaně padající list.

„V deseti letech se rozbrečet kvůli nějaké historii!“ prohlásila slečna Mackayová před dívkami, které se nejednotně zvedaly z lavic, stále ještě ohromené válečníkem Hughem. „Přišla jsem se na vás akorát podívat a hned zas musím jít. Nu, dívky, začal nový školní rok. Doufám, že jste si prázdniny náramně užily, a těším se, až mi ve slohových pracích parádně vylíčíte, jak jste je strávily. – V deseti letech byste neměly brečet kvůli dějepisu. No tohleto tedy!“

„Dobře jste si počínaly,“ pochválila slečna Brodieová třídu po odchodu slečny Mackayové, „když jste otázku nechaly bez odpovědi. Když je člověk v obtížích, vždycky je nejlepší neříct ani slovo, černé ani bílé. Mluviti stříbro, mlčeti zlato. Posloucháš mě, Mary? Co jsem právě říkala?“

Mary Macgregorová, koule opatřená očima, nosem a pusou jak sněhulák a později proslulá hloupostí, neustále z něčeho obviňovaná a ve dvaceti třech letech uhořevší při požáru hotelu, naslepo střelila: „Zlato.“

„Co jsem říkala, že je zlato?“

Mary se rozhlédla kolem sebe i nad sebe. Sandy jí pošeptala: „Padající listí.“

„Padající listí,“ zopakovala Mary.

„Očividně jsi neposlouchala,“ odtušila slečna Brodieová. „Když budete poslouchat, co vám říkám, vychovám z vás

Ačkoli se Mary Macgregorová dožila čtyřicetiletého roku, nikdy si pořádně neuvědomila, že se Jean Brodieová ostatním učitelkám nikdy nesvěřovala s osobními důvěrnostmi a svůj milostný příběh odhalila jenom žačkám. Nikdy se nad Jean Brodieovou nijak zvlášť nezamýšlela, ale rozhodně k ní necítila antipatie onen rok po vypuknutí druhé světové války, kdy nastoupila k ženskému námořnictvu, počínala si tam nemotorně a nekompetentně a mnohé jí bylo vyčítáno. Jednou, když jí bylo opravdu bídně – její první a poslední chlapec, desátník, se kterým se znala čtrnáct dní, se s ní rozešel tím způsobem, že se nedostavil na dohodnuté místo schůzky a už se k ní následně nikdy nepřiblížil –, si v duchu procházela, jestli vlastně někdy v životě byla doopravdy šťastná, a tehdy ji napadlo, že ta první léta se slečnou Brodieovou, kdy seděla a poslouchala všechny ty příběhy a názory, které neměly vůbec nic společného s každodenním světem, pro ni byla nejšťastnější v životě. Mary Macgregorovou

to napadlo jen krátce a nikdy se pak už slečnou Brodieovou v duchu nezabývala, nicméně tehdy jí přestalo být bídne a navrátila se do svého obvyklého stavu povlovných rozpaků, dokud během dovolené v Cumberlandu nezemřela při požáru v hotelu. Houstnoucím dýmem pobíhala po chodbách sem tam. Utíkala jedním směrem, pak se obrátila a běžela opačným směrem a na obou stranách narazila na rozžhavenou pec požáru. Neslyšela křik, protože hukot ohně křik pohltil, a sama nekřičela, protože ji dusil kouř. Po třetí otočce do kohosi vrazila, zakopla a umřela. Ale na začátku třicátých let, kdy bylo Mary Macgregorové deset let, seděla s tupým výrazem mezi žačkami slečny Brodieové. „Kdo po podlaze rozlil inkoust? Tos byla ty, Mary?“

„Já nevím, slečno Brodieová.“

„Troufnu si odhadnout, žes to byla ty. Tak nemotorné děvče jsem v životě neviděla. A pokud tě to, co říkám, vůbec nezajímá, tak se prosím alespoň snaž zájem předstírat.“

Tyto dny se Mary Macgregorové ve vzpomínkách jevily jako nejšťastnější, co kdy prožila.

Sandy Strangerová tehdy měla pocit, že by pro ni ty dny měly být nejšťastnějšími v životě, a o desátých narozeninách to sdělila své nejlepší kamarádce Jenny Grayové, která k ní byla pozvaná domů na čaj. Specialitou pohoštění byly kostičky

ananasu se šlehačkou a specialitou dne bylo, že byly ponechány o samotě. Doposud neznámý plod ananasu měl pro Sandy autentickou chuť a vzhled štěstí; než bledězlaté kostičky nabrala na lžičku, zblízka na ně zaostřila drobná očka; ostrou chuť na jazyku pak vnímala jako chuť obzvláštního štěstí, nijak nesouvisejícího s jídlem a odlišného od blaženosti ze hry, kterou si člověk užívá nevědomky. Obě děvčata si šlehačku nechala nakonec a pak ji snědla po lžících.

„Děvčátka, z vás bude pro- nesla Sandy a Jenny vyprskla šlehačku do ka- pesníku.

„Víš,“ řekla Sandy, „tohle by pro nás měly být nejšťastnější dny v životě.“

„Ano, všichni to tvrdí,“ řekla Jenny. „Užij si dobu, kdy chodíš do školy, říkají, protože nikdy nevíš, co máš před sebou.“

„Slečna Brodieová tvrdí, že nejšťastnější jsou léta, kdy je člověk v rozkvětu,“ řekla Sandy.

„To ano, ale ona se na rozdíl od našich rodi- čů nikdy nevdala.“

„Rodiče žádná nejlepší léta nemají,“ řekla Sandy.

„Mají pohlavní styk,“ řekla Jenny.

Obě dívky se odmlčely, protože to pro ně po- řád byla ohromující představa, na kterou na- víc připadly teprve nedávno; samotné sousloví

a jeho význam pro ně byly čímsi novým. Bylo to naprosto neuvěřitelné. Pak Sandy řekla: „Panu Lloydovi se minulý týden narodilo dítě. Musel se svojí manželkou provést soulož.“ Vyrovnat se s touto představou už bylo snazší a dívky se pisklavě chichotaly do růžových papírových kapesníků. Pan Lloyd vyučoval studentky gymnázia výtvarnou výchovu.

„Dokázala by sis to představit?“ zašeptala Jenny.

Sandy ve snaze vidět vnitřním zrakem přimhouřila oči ještě úžeji. „Asi přitom na sobě má pyžamo,“ šeptla.

Dívky sebou bujaře kývaly a představovaly si, jak jednoruký pan Lloyd vznešeně kráčí do školy.

Pak Jenny řekla: „Dělá se to z momentálního podnětu. Tak to prostě chodí.“

Jenny byla spolehlivý zdroj informací, jelikož v hokynářství, které vedl její otec, se nedávno zjistilo, že jedna prodavačka je těhotná, a Jenny zachytila několik střípků z následného rozruchu. Se svými nálezy se svěřila Sandy a společně pak rozeběhly výzkum, který označovaly za „výzkum“ a lepily si při něm dohromady náznaky ze zapamatovaných rozhovorů, jež zaslechly bez dovození, a z pasáží ve velkých slovnících.

„Stane se to zničehonic,“ řekla Jenny. „Teenie

se to stalo, když se byla s chlapcem projít k Pud-docky. A pak se museli vzít.“

„Člověk by hádal, že než si stihne svléknout oblečení, nutkání pomine,“ řekla Sandy. „Oblečením“ rozhodně mínila kalhotky, nicméně použít v tomto odborném kontextu výraz „kalhotky“ by bylo příliš primitivní.

„Ano, tomu právě nerozumím,“ řekla Jenny.

Sandina matka nakoukla zpoza dveří a řekla: „Bavíte se dobře, drahouškové?“ Za jejími zády se vynořila hlava Jenniny matky. „No namoutě,“ prohlásila Jennina matka při pohledu na čajový stůlek, „ty si tedy dávají do nosu!“

Sandy to připadalo urážlivé a ponižující – jako by hlavním účelem slavnosti bylo jídlo.

„Copak byste rády podnikly teď?“ zeptala se Sandina matka.

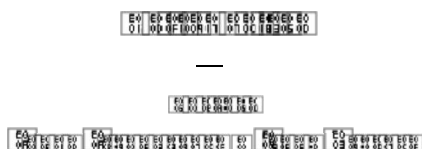
Sandy na matku upřela pohled kypící potlačenou zuřivostí, který znamenal: slíbilas, že nás necháš samotné, a slib je slib, víš dobře, že slib daný dítěti se nemá porušovat, jestli budeš porušovat sliby, můžeš mi tím zničit život, mám narozeniny.

Sandina matka ucouvla a stáhla Jenninu matku s sebou. „Nechme je o samotě,“ řekla. „Jen se dobře bavte, drahouškové.“

Sandy si občas připadala trapně, že je její matka Angličanka a říká jí „drahoušku“, zatímco

edinburské matky říkaly „miláčku“. Sandina matka měla nápadný zimník lemovaný nadýchanou liščí kožešinou jak vévodkyně z Yorku, zatímco ostatní matky nosily tvíd nebo maximálně ondatru a stačilo jim to na celý rok.

Po dešti byla půda příliš rozmoklá na to, aby dívky šly ven a dokončily kopání tunelu do Austrálie, a tak si čajový stolek se všemi zbytky hostiny přenesly do rohu místnosti. Sandy odklopila sedák stoličky u klavíru a zprostřed dvou sešitů s notami vytáhla zápisník. Na první stránce zápisníku stálo:

Byl to zatím nedokončený příběh o milenci slečny Brodieové Hughu Carruthersovi. Nepadl ve válce, zpráva v telegramu byla mylná, nýbrž vrátil se z války a přijel se na slečnu Brodieovou zeptat ve škole, kde ze všeho nejdříve narazil na ředitelku, slečnu Mackayovou. Ta mu sdělila, že si ho slečna Brodieová nepřeje vidět, má ráda jiného. Hugh se s drsně hořkým zasmáním odebral pryč a zabydlel se v horském hnízdě, kde ho jednoho dne, zachumlaného do kožené

bundy, objeví Sandy a Jenny. Dosavadní příběh dospěl do bodu, kdy sice Hugh drží Sandy v zajetí, ale Jenny se v noci podařilo uniknout a teď se snaží ve tmě najít cestu po horském úbočí. Hugh se jí chystá pronásledovat.

Sandy vzala ze zásuvky příborníku tužku a navázala:

„Hughu!“ zapřísahala ho Sandy. „Při všem, co je mi svaté, věř mi, že slečna Brodieová nikdy nemilovala jiného a očekává tě, doufajíc s modlitbami v údolí ve svých nejlepších letech. Když Jenny propustíš, přivede ti tvou milou Jean Brodieovou zpátky a ty ji po dlouhých dvanácti letech a dni spatříš na vlastní oči a stiskneš v náručí.“

Tmavé oko se v chýši zablýsklo ve světle lampy. „Ustup, děvče!“ zvolal. „Nezbraňuj mi v cestě. Moc dobře vím, že tahle Jenny dá někdejší snoubence zprávu o mém bydle a ona se mi posmívá. Dobře vím, že jste obě vyzvědačky a ona vás vyslala, by se mi mohla posmívati. Pravímť, ustup ode dveří!“

„Nikdy!“ odvětila Sandy, mladým pružným tělem stanula přímo před petlicí a paži protáhla závorou. Široké oči se jí zablýskly svůdným azurovým svitem.